

Szindbád nyomában

A régi magyar „oskolák” hagyományát újította fel Siófokon a Krúdy Gyula nevét viselő kereskedelmi és vendéglátó-ipari szakközépiskola, valamint szakmunkás-képző intézet, amikor már hosszabb ideje nemcsak a legjobb szakmai ismereteket kívánja növendékeinek átadni (800 diák egy modern, alig tíz esztendeje működő tanintézetben), hanem esztendőről esztendőre névadója irodalmi nagysága előtt is tiszteleg.

„Evezni, húzni, haladni: ez az élet, nem pedig egy helyben állni a köves vén partokon...” – Krúdy Siófokon fogant gondolatai (Balaton révészei című művéből) adta az idej irodalmi napok mottóját.

Am nemcsak a diákoknak, hanem a tanároknak is élményt nyújtott, hogy a *Petőfi Irodalmi Múzeum* szervezésében Krúdy-kutatók tartottak előadásokat, rendeztek az egyes osztályokban „rendhagyó irodalmi órák”-at, hogy szellemében is közel kerüljön a siófoki szakiskolások számára a magyar irodalomnak az a talányos életű, fantasztikus álmokból is telivér életet teremtő személysége, akiről a közhiedelem sokáig csak úgy tudta – a siófoki diákok is... –, hogy ha létezett a gasztronómiának, az evés-ivás tudományának mestere Magyarországon, akkor az a vendéglőről vendéglőre vándorló álomlovag, Szindbád, az az Krúdy Gyula.

Az író alakja forgószínpadra került ezen az őszön Siófokon (az író maga is ennek az évszaknak szülötte), hiszen a szakmai tennivalók mellett (Krúdy-ételsorok és -menük elkészítése, hagyományos tálalási rendek és módszerek), nemcsak az író békés siófoki üdüléseinek, pihenést jelentő balatoni nyarainak színlelyén stafétafutamok és sportvetélkedők hozták „testközelbe” Krúdyt, hanem az osztályokban megtartott előadások, amelyekből kibontakozott az 1878 és 1933 között, mindössze 54 és fél évig élt, ma már irodalmi klasszikus valamennyi korszaka.

Erre a célra hívták meg a Krúdy nevét viselő iskola vezetői azokat a „szakértőket”, akik könnyed hangon (a Krúdy-könyvektől elsajátított varázsos stílusban...) állították különös forgószínpadra az író életének és írói korszakának egyes állomásait, nem feledkezve meg arról, ami a magyar irodalomból Krúdy Gyula sajátossága volt...

A siófoki diákok csodálkozó ámulattal hallgatták például *Fabri* Anna irodalomprofesszor látomásos szavait, aki Krúdy hőseit (egyben a maga elképzelt hasonmásait), a nők lovagját, Szindbádot úgy írta le, mint aki legalább annyit tud a meghódítandó lányok és asszonyok ruházatáról, szoknyáiról és intim fehérneműiről, mint azok jelleméről, hangulatairól, álmairól. *Praznovszky* Mihály irodalomtörténész a történeti múltba repítette vissza diák hallgatóit, amikor levéltári kutatások alapján megerősítette: mennyire jelen volt Krúdy romantikus írásaiban a hírhedt ős, a Mikszáth Kálmán is megformálta „úri és nemesi betyár”, Krúdy Kálmán alakja. *Kovács* Anna muzcológus a film műfajába illő „vágásokkal” hozta Siófokra egy olyan Nógrád megyei (ez a táj a Krúdy-ősök szülőföldje) kiállítás anyagát, ahol egy „fogadói”-szobában azok a tárgyak kaptak főszerepet, amelyek Krúdy ifjúságát jelképezték.

A Balaton-vidéki helyszín sem maradhatott ki e forgószínpados játékból, hiszen a siófoki iskola magyar tanára, *Ács* Anna felvonultatta a Balaton-felvidéknek és a Bakony-nak azokat a tájait, amit maga az író. férfikorában végigjárta, hiszen legendás nagyanyja, *Radics* Mária, az 1848–49-es szabadságharc ifjú markotányosnője (gondoljunk Brecht művére, a Kurázsi mamára) innen származott.

Volt azután e siófoki Krúdy-napokon olyan előadó is, aki az író színházzal kapcsolatos „játékait” elemezte, mint *Sturm* László irodalomkutató, mivel az író egyik legnépszerűbb „helyszíne” (A vörös postakocsi) maga is egy állandóan változó, mindenkor máshol állomásozó, sokdísztelű és sokhelyszíni színielőadás... *Nyerges* Gabriella művészettörténész egyetlen, ám nagyon jellemző elbeszélés (Tótágas) képi világot a festő-grafikus *Papp*

Oszkár e novellához készített illusztrációk, az akverellek segítségével elevenítette fel a kisvárosok hangulatát, egy csendes délután fáradt, mégis nyugalmat adó színeivel.

A XX. század utolsó évtizedének siófoki fiataljai, a maguk pezsgő életritmusával kicsit furcsán, bár mégis megértően hallgatták a *Krúdy világa* című album alakú könyv azon idézetét, amelyben – többi között – egy 1932-ből származó kritika található, a korszak hírneves és vezető irodalmi folyóiratából, a *Nyugatból*. A kritika az író *Az élet álom* című könyvével foglalkozik, amelyik egyben az író életében utolsónak megjelölt műve. A kritikus, literátori mivoltában maga is neves személy, *Komlós* Aladár így írt: „E novellák hősei folytonosan az evés gondolatával vannak elfoglalva... Egyszerre rájövünk, hogy valamennyinek a hőse... bármikor szíven löhetné magát, hiszen semmi sincs, ami az élethez fűzné őket. »Az élet álom« a kötet címe. Persze, hogy álom annak, akit már semmi sem érdekel igazán – a nők sem –, csak a karalábé és a sárgarépa... Ha *Balzacra* vagy *Tolsztojra* gondolok, történetek és regényhősök jutnak eszembe, ha *Krúdyra* vagy (aki ebben rokon vele) *Szomorjyra* emlékszem, akár egy verseskönyv elolvasása után...”

Két részre szakadt a diáktársadalom: az egyik része, szinte már szőröstül-bőröstül, mindenestül nemcsak megértette, de meg is szerette Krúdy regényeit és novelláit, a másik viszont nem. Az előbbieknél csaknem teljes „létszámban” fiúk voltak, az utóbbiak, a tartózkodóbbak, lányok. Hamarosan kiderült, miért. A serdülésnek indult ifjak ugyanis ábrándos természetről tettek tanúbizonyságot. Romantikus hősként zárták a szívükbe Krúdyt a hétköznapi kalandok hőseit, az evés-ivás, meg az udvarlások és szerelmek férfiúját, egyben az álmodozások, az elbódító félmúlt lovagját. A lányok viszont éppen ezt a magatartását utasították el maguktól.

Vajon mi okból? Kiderül, a lányok inkább a „mában”, a realista mindennapok teendőiben élnek, praktikusabbak máris, mint fiútársaik. A vita végén az is kiderült, hogy azért tolták el maguktól Krúdy „félmúltba” révedt írói magatartását, mert – ösztönösen, ám akár tudatosan is –, máris a feleségi, anyai szerepre készülnek. Minden család annyit ér – fogalmazta meg a lényegét az egyik máris „nagy lány” diák –, amennyire a feleség össze tudja tartani... Egy nőnek mindig realitásokban kell gondolkoznia – visszhangozta diáklány padtársa.

– És a romantika, a Krúdy-ihletet hősök világa? – kérdezett rá egy máris tudósnak látszó, szemüveges ifjú. – Az is kell az élethez!

Meghatotta a diáktársaságot – most már mindkét nembélt – az az életsors, ami az ötvenedik életévén túl lévő, akkor már nagybeteg íróra várt. *Tasi* József irodalomtörténész (maga is ősi óbudai lakos) azt az időszakát hozta plasztikus közelségbe, amikor a már betegeskedő író margitszigeti előkelő lakásából valósággal kitelepítették Óbudára, egy töppedt, földszintes házba. Betegség, öregség – ennek ellenére még nem egészen három év alatt több regény, száz novella és kétszáz cikk került ki Krúdy tolla alól fantáziáját el nem veszítő munkakedvéből.

Az utolsó „Krúdy-regény” hangulatát, amit mestere tiszteletére *Márai* Sándor írt, visszaidézve az író életének utolsó napját (Szindbád hazamegy), Krúdy stílusában, anélkül, hogy utánzás lett volna, *Mészáros* Tibor, a *Márai*-életmű kutatója elevenítette fel.

A leendő főpincérek, szakácsok, szállodai szakemberek valósággal megmártóztak az irodalom, a Krúdy által visszavarázsolta világ rejtelmeiben. És kissé meghatódva (talán ez alkalommal még a lányok is) hallgatták egyik irodalomtanárunk zárószavait, aki Krúdy önvallomását olvasta fel, egyben talán a magyar irodalom legrövidebbre fogott életrajzát. Ezt írta ugyanis hősének, Szindbádnak bőrébe, jelmezébe bújva Krúdy: „Talán mindenütt voltam. Bálban és temetésen. Erdőben és vízparton. Bűnben és erényben. Sokat utaztam. Most elfáradtam...”

Tóbiás Aron